

ELS CRÍTICS

llibres
RAMON PLA I ARXÉ

L'amistat de Robert Gerhard amb Arnold Schönberg produí un intercanvi molt positiu entre la cultura musical catalana i l'europea. Les 'Cartes' que ara publica la Biblioteca de Catalunya —per primera vegada, completes— en són un testimoni molt valuós.

Una amistat harmònica

Correspondència

ROBERT GERHARD
I ARNOLD SCHÖNBERG

Edició de Paloma Ortiz-de-Urbina
Biblioteca de Catalunya i Departament
de Cultura de la Generalitat de Catalunya
2020
209 pàgines

El llibre és important. La professora Paloma Ortiz-de-Urbina de la Universitat d'Alcalá de Henares ha investigat a arxius d'Europa i Amèrica per poder, finalment, publicar, en edició crítica, les setanta cartes que es creuaren Robert Gerhard i Arnold Schönberg entre 1923 i 1951, i les deu que permeten confirmar l'amistat que arrelà entre les dues famílies fins al 1965. La Biblioteca de Catalunya les ha publicades íntegrament, per primera vegada.

Schönberg i Gerhard eren dos compositors molt valuosos —i molt prestigiosos, sobretot, és clar, Schönberg— a l'Europa dels anys trenta. Llegir la seva correspondència permet conèixer el context en què es produí la música posttonal, és a dir, la música construïda al marge del sistema tonal habitual. Schönberg (Viena, 1874 - Los Angeles, 1951) liderà el procés i Gerhard (Valls, 1896—Cambridge, 1970) fou un dels seus millors deixebles.

Però aquesta correspondència proporciona també un retrat de la cultura musical catalana detectable en la manera com va reaccionar davant de la irrupció d'un estil percebut com a dissonant i difícilment capaç, per tant, d'atreure gaire gent. I, encara, la correspondència mostra els vincles d'amistat entre ells, la

seves opinions sobre les terribles polítiques d'aquells dies, la inseguretats econòmica que els afeblia i els llargs exilis que hagueren de suportar. Temps difícils per als dos: jueu i avantguardista l'un, catalanista i republicà l'altre.

L'inici de l'amistat entre Gerhard i Schönberg fou la voluntat —la necessitat— de Gerhard de ser acceptat per Schönberg com a deixeble. Li ho demanà (1923) en una carta angoixada d'onze pàgines en què li suplicava que li proporcionés el que no havia pogut aprendre enlloc: una sòlida tècnica musical i una profunda disciplina intel·lectual. Schönberg —"crec que us podrà ajudar una mica", escriu— l'acceptà, i Gerhard es traslladà aquell mateix any a Viena. El 1931, Schönberg li demanà que, per qüestions de salut, li busqués la manera de residir a Barcelona —vol "un ambient de calor seca"— durant uns mesos. Gerhard consultà al Dr. Ramon Turró el tema de la humitat i com que no hi veu problema, li buscà una casa (a Vallcarca) en què Schönberg hi residí prop de dos anys (1931 i 1932). L'editora d'aquestes cartes diu que aquest "fou el període més feliç de la seva vida". El cert és que, quan els seus exilis els separaren, reiteren constantment el desig de retrobar-se a Barcelona. I, a Barcelona, Schönberg escrigué el segon acte de la seva memorable òpera

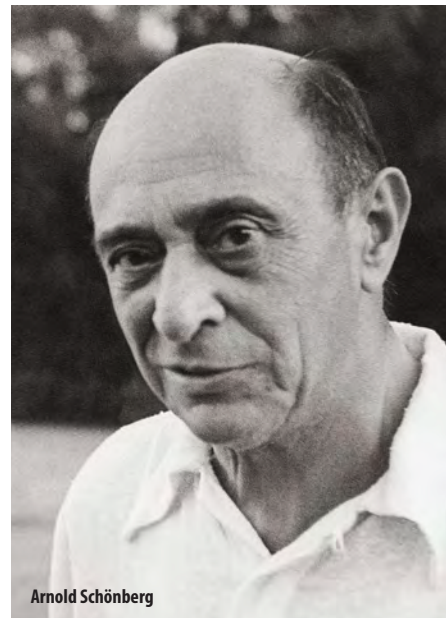
Moses und Aron; el 1932, l'Orquestra Pau Casals dirigida per Schönberg interpreta *La nit transfigurada* en un concert celebrat en honor seu; i Alban Berg hi estrenà (1936) l'extraordinari *Concert per a violí i orquestra, a la memòria d'un àngel*. En aquells dies, Barcelona semblava el "consolat" de l'Escola de Viena i els símptomes de la vitalitat "moderna" de Catalunya en aquells dies són espectaculars.

L'impacte de la personalitat de Schönberg en la cultura musical catalana fou notable. A Schönberg l'acolliren com el gran músic que era i, com a símptoma, només cal recordar la carta de benvinguda (1931) que li adreçà Pau Casals i setze músics més d'orientacions estètiques tan diferents com, per exemple, Higiní Anglès, Conxita Badia, Lluís Millet, Joan Llongueras, Joaquim Pena o Eduard Toldrà. I un altre símptoma encara: el cartell que anunciava el 14è Festival de la Societat Internacional de Música Contemporània (Barcelona, 1936) Gerhard l'encomanà a Josep Obiols—quinta essència del Noucentisme— i on hi constava que hi cantaria l'Escolania de Montserrat i l'Orfeó Català i que s'hi interpretarien "Zarzuelas" [sic] del segle XIX i cançons populars catalanes. Com deia, la modernitat musical s'integrava, amb naturalitat, a la cultura catalana, alhora que la música catalana es feia present, per exemple, a Viena on Conxita Badia va interpretar les *Sis cançons catalanes per a soprano i orquestra* de Gerhard. I, perquè no hi hagués dubtes, el programa de mà deia que Gerhard havia nascut a "Valls (Catalunya)". Eren conscients, pel que sembla, del que estaven fent.

Des d'un punt de vista més personal, l'amistat entre els dos músics no s'alterarà mai. Finalment (1949), Gerhard planteja els fonaments estètics de la nova música i ho fa en profunditat, però, habitualment, parlen de la necessitat de propiciar ingressos —concerts, conferències— a Schönberg, s'informen de la situació política als seus països —el matrimoni Schönberg felicita la dona de Gerhard per l'aprovació de l'Estatut del 32, i Gerhard, després de visitar Espanya (1949), constata que "la corrupció que domina el país és indescriptible". L'amistat s'estén, en profunditat, a les seves famílies i Schönberg, per exemple, posà el nom de Núria a la seva filla que havia nascut a Catalunya. De fet, les famílies

Robert Gerhard

Arnold Schönberg

compartien l'ideari i, així, quan Gerhard constata —des de Cambridge, la seva darrera a residència— que s'ha dedicat a escriure "música espanyola lleugera", re-

corda que la seva dona ja li havia dit que es divorciaria si "deixo d'esforçar-me per ser un compositor «seriós»". Ells, és clar, no es van divorciar mai.

Escrits de combat
de JOAN FUSTER
Pròleg de Josep-Lluís Carod-Rovira
Epíleg de Ferran Garcia-Oliver

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat